

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук Міхєєнка Олександра Івановича на дисертацію Британа Юрія Анатолійовича “Формування здоров’язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії у вищих навчальних закладах України”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Сучасний період людської історії відзначається якісно новими процесами, пов’язаними з переосмисленням багатьох екзистенціальних цінностей, передусім цінностей життя та здоров’я. Людиноцентристські тенденції провідних країн демонструють ставлення до здоров’я людини, здоров’я фахівця будь-якої сфери як до фундаментальної складової людського капіталу, важливого ресурсу особистісного та професійного зростання. Формування ціннісного ставлення молоді до здоров’я є однією з головних умов підготовки успішної людини. Якість життя значною мірою визначається станом здоров’я населення, який є не лише особистісною, а й загальнолюдською цінністю, чинником соціально-економічного розвитку, що визначає потенціал держави.

Водночас аналіз якості життя українців за такими показниками як тривалість життя, тривалість здорового, активного, повноцінного життя, свідчить про суттєве відставання України від більшості провідних країн світу. Низький рівень усвідомлення цінності здоров’я як власного капіталу, перманентне перебування більшості населення в умовах соціально-економічної невизначеності, недосконалість системи охорони здоров’я стимулюють депопуляційні процеси. На сучасному етапі розвитку Україна гостро потребує фахівців, які вміють використовувати засоби відновлення, збереження та зміцнення здоров’я, продовження активного довголіття, вести просвітницьку роботу, виховувати відповідальне, ціннісне ставлення до здоров’я, залучати громадян до здорового способу життя.

У цьому контексті дослідження Британа Юрія Анатолійовича набуває особливої актуальності, оскільки дисертант окреслює теоретичні і методичні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності інженера-педагога, професійна діяльність якого має дуальний характер, що передбачає поєднання функцій інженерно-технічних і педагогічних працівників. Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що тема дисертації Ю.А. Британа “Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії у вищих навчальних закладах України” є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії в межах держбюджетної теми “Психолого-педагогічні засади розробки системи підготовки в Україні інженерно-педагогічних кадрів для країн СНД Азійського регіону” (РК 0112U005980). Тему дисертації затверджено вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 9 від 25.02.2014 р.) і погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 26.09.2017 р.).

Найбільш вагомні наукові результати, які містяться в дисертації. Наукова новизна даного дисертаційного дослідження не викликає сумнівів. Найбільш значимими результатами дослідження є те, що автором вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови реалізації системи формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії (створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого інженерно-педагогічного навчального закладу, формування позитивної мотивації студентів-іноземців до здоров'язбережувальної діяльності, забезпечення валеологічної підготовки іноземних студентів, організація

здоров'язбережувальної діяльності студентів); визначено суть здоров'язбережувальної компетентності інженера-педагога як професійно-значущої характеристики представника професійної групи соціономічного типу дуального характеру; розкрито суть і проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії, пов'язані з особливостями майбутньої професійної діяльності інженера-педагога; термінологічно окреслено коло наукового дослідження, сформовано базовий понятійний апарат, зокрема, уточнено суть здоров'язбережувальної компетентності особистості як інтегральної якості, зумовленої сформованим стереотипом мислення, яка виявляється в її здоров'язбережувальній поведінці, загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності; уточнено зміст формування здоров'язбережувальної компетентності як забезпечення його спроможності і готовності до здоров'язбережувальної поведінки в повсякденній і професійній діяльності на підставі комплексно сформованих загальних і спеціальних компетентностей відповідно до професійних функцій.

Автором конкретизовано критерії і показники сформованості здоров'язбережувальної компетентності інженера-педагога, а саме: мотиваційно-ціннісний (характер ставлення студента до власного здоров'я, мотивації щодо здорового способу життя і формування здоров'язбережувальної компетентності, інтересу до здоров'язбережувальної поведінки; сформованість потреби у здоров'язбережувальній діяльності; рівень сформованості якостей, пов'язаних з основами безпечної життєдіяльності); когнітивний (рівень знань валеологічного спрямування (валеограмотність), з організації власної здоров'язбережувальної діяльності); професійно-діяльнісний (рівень сформованості умінь і навичок здоров'язбережувальної поведінки в різних видах професійної підготовки й професійної діяльності); поведінковий (рівень активності і соціальної мобільності в організації власного здорового способу життя і здоров'язбережувальної поведінки, рефлексивності власної поведінки і діяльності зі здоров'язбереження).

Належної уваги заслуговують використані автором форми і методи роботи зі студентами-іноземцями під час професійної підготовки, шляхи організації їхньої здоров'язбережувальної діяльності (диференційоване фізичне виховання, залучення до волонтерської діяльності); напрями створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого інженерно-педагогічного навчального закладу.

Важливим і цінним, на наш погляд, є розкриті автором концептуальне бачення процесу формування здоров'язбережувальної компетентності студента інженерно-педагогічного навчального закладу як напрями професійної підготовки, метою якого є забезпечення спроможності і готовності студента до здоров'язбережувальної поведінки в повсякденній і професійній діяльності на основі комплексно сформованих загальних і спеціальних компетентностей відповідно до професійних функцій, що зумовив пошук можливостей змісту професійної підготовки, розробку методів, форм і засобів забезпечення цього процесу. На стор. 70 дисертації подано схематичне зображення системи формування здоров'язбережувальної компетентності студентів – майбутніх інженерів-педагогів. Це узагальнена теоретична конструкція, яка цілком може претендувати на модель, оскільки має цільовий (мета і завдання), змістовий (напрями формування здоров'язбережувальної компетентності та їх зміст), технологічний (етапи та їх технологічне забезпечення з використанням відповідних форм і методів) та результативний блоки.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації, їх достовірність значною мірою забезпечується логічною структурою та цілісністю роботи, в якій послідовно викладений матеріал комплексно розкриває проблему дослідження. Структура дисертації, яка складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, є загалом обґрунтованою, а її складові взаємопов'язаними. Правомірною є обрана стратегія наукового пошуку: вихідні положення наукового апарату дисертації (об'єкт, предмет, мета, завдання, припущення) є достатньо виваженими, взаємопов'язаними, їх постановка та

послідовність дають змогу всебічно проаналізувати проблему, узгоджуються з темою дисертації та її висновками.

Обґрунтованість поданих здобувачем наукових положень базується на основі проведеного аналізу та узагальнення зібраних і опрацьованих особисто автором первинних матеріалів та достатнім обсягом вибірки. Всього експериментальним дослідженням було охоплено 255 студенти з країн Середньої Азії, з яких було утворено контрольну (133 особи) і експериментальну (122 особи) групи, та 35 викладачів Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків).

У процесі розв'язання поставлених завдань було використано комплекс оптимальних методів науково-педагогічного дослідження, які взаємно доповнювали один одного, серед яких: теоретичні, емпіричні та статистичні. Здійснений автором поетапний педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний) дав можливість простежити динаміку рівнів сформованості здоров'язберезувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії та якісно і кількісно проаналізувати отримані результати.

Достатньою є й джерельна база дослідження, що налічує 215 найменувань, з яких 7 іноземними мовами. Дисертантом проаналізовано та використано значний масив досліджень попередників і сучасних вчених щодо теоретико-методичних аспектів формування здоров'язберезувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів, який свідчить про ґрунтовне вивчення досвіду, накопиченого як у теорії і практиці професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу, так і в оздоровчій діяльності.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Оцінюючи практичне значення результатів дослідження, необхідно зазначити, що дисертантом розроблені змістові модулі з дисциплін “Вступ до спеціальності”, “Вступ до права”, “Методологічні засади професійної освіти”, “Теорія і методика виховної роботи”, “Основи корекційної педагогіки”, “Методика професійного навчання”, “Основи охорони праці”. Практичну

значущість мають авторські навчально-методичні комплекси з дисципліни “Основи здорового способу життя”, рекомендації для проведення занять з факультативів “Здоров’язбережувальна компетентність інженера-педагога”, “Правила харчування студента” та матеріалів до науково-методичного семінару для викладачів і кураторів академічних груп “Формування здоров’язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії”. Основні результати дослідження впроваджено в процес професійної підготовки Української інженерно-педагогічної академії, Рівненського державного гуманітарного університету, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації. Теоретичні і практичні напрацювання автора можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в умовах вищого навчального закладу, під час підвищення їхньої кваліфікації, для розробки методичних комплексів, підручників, посібників, програм спецкурсів з питань формування здоров’язбережувальної компетентності студентів, а також становлять підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Публікації Ю.А. Британа (якісно і кількісно) відповідають ustalеним вимогам, у повному обсязі віддзеркалюють зміст та результати виконаного дослідження. Цінним є те, що результати дисертації відображено у 10 публікаціях (7 з яких є одноосібними), із них 3 статті опубліковано в провідних фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних періодичних виданнях, 5 тез – у матеріалах наукових конференцій. Разом з тим, основні положення та результати дослідження оприлюднювалися на конференціях міжнародного, всеукраїнського та регіональних рівнів.

Автореферат дисертації ґрунтовно і точно розкриває зміст дисертації, дає повне уявлення про теоретичну та практичну цінність дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертацію Ю.А. Британа, вважаємо за необхідне

висловити деякі зауваження та побажання, вказати на дискусійні питання:

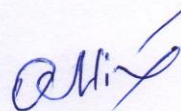
1. Загальний контекст дисертації дає підстави стверджувати, що серед чинників здоров'я автор зосереджується переважно на руховій активності, а дисципліну “Основи здорового способу життя” пов'язує лише з розвитком фізичних якостей. Не можна заперечувати, що рухова активність є дуже важливим чинником здоров'я, однак спроба виокремити його як домінуючий фактор призводить до ігнорування інших чинників здоров'я і, відповідно, засобів оздоровлення, які є не менш важливими. Йдеться, насамперед, про харчування, ендоекологію, дихання, загартування, звички, психоемоційну активність, морально-вольові, ціннісно-мотиваційні та духовні якості людини. Для вирішення оздоровчих завдань найбільш ефективним є комплексний підхід, який враховує низку факторів впливу як на соматичні, так і психоемоційні процеси в організмі людини.
2. На с. 70 дисертації на рисунку 1.1 зображено узагальнену систему формування здоров'язбережувальної компетентності студентів – майбутніх інженерів-педагогів, яку автор, на жаль, не включив до автореферату, зміст якого в такому випадку значно виграв би.
3. У дослідженні не зовсім чітко конкретизовано і розмежовано сутність загальних і спеціальних компетентностей, внаслідок чого загальні компетентності як життєві навички, що сприяють здоров'ю представлені серед спеціальних компетентностей, і навпаки. Наприклад, докладання зусиль для збереження здоров'я, дотримання здорового способу життя, запобігання і протидія впливу шкідливих чинників – все це життєві навички, що сприяють здоров'ю (стор. 7 автореферату).
4. Сформованість здоров'язбережувальної компетентності дисертант визначає за критеріями і показниками, які більше притаманні процесу підготовки та його результату – готовності, а не за критеріями і показниками, характерними для компетентнісного підходу, результатом якого є здатність до виконання певної діяльності.

Викладені міркування викликані інтересом до даного дисертаційного

дослідження та актуальністю питань, які розглядаються автором, а отже, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують наукової цінності рецензованої роботи, яка вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота “Формування здоров’язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії у вищих навчальних закладах України” є самостійною, завершеною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичного і практичного значення отриманих результатів відповідає пп. 9, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор, Британ Юрій Анатолійович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри здоров’я,
фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Міхєєнко О.І.

